

Lubomír Vojtěch Baar

doktorand Katedry společenských věd Pedagogické fakulty UP v Olomouci Žižkovo náměstí
5, 779 00 Olomouc

lubomirvojtech.baar01@upol.cz

Abstrakt

Postavení žen – učitelek v dobách První republiky

Jedním z prvních zákonů, který byl vydán v nově vzniklé Československé republice, byl zákon 455/1919 Sb., jímž byl zrušen povinný celibát učitelek tzv. literních¹. Povinnost zdržet se založení rodiny přetrvávala ještě z dob Rakouska-Uherska a přijatý zákon měl diskriminaci žen zabránit. Opětovné snahy o znovuzavedení celibátu v polovině 20. let 20. století se nepotkaly s úspěchem, a tak je možné označit rok 1919 za klíčový pro uplatnění žen ve školství, neboť hlavní překážka – nemožnost mít vlastní rodinu – byla odstraněna.

Zákon č. 455/1919 Sb. je důležitým mezníkem dějin prvorepublikového školství také proto, že zavdal příčinu diskuzím o tom, proč je třeba u učitelů sledovat více než pohlaví jejich kompetence a způsobilost k vykonávání pedagogické profese. Zamýšlí se nad tím např. Kádner (1925, s. 296–300).

Konferenční příspěvek se bude zabývat jednak představením historického pozadí přijetí zákona o celibátu učitelek, tak, jak jej zachytili autoři soudobých pedagogických časopisů, jednak se pokusí nastínit práva, povinnosti a celkové postavení učitelek v dobách První republiky. Pozornost bude věnována také roli vlivu prezidenta Masaryka na zrovnoprávnění žen a mužů v nově vzniklém státě. Zdroji, z nichž bude čerpáno, budou vedle prací současných i tehdejších historiků i soudobé učitelské časopisy či díla T. G. Masaryka a dalších autorů se vztahem ke školství.

Klíčová slova: emancipace * ženská otázka * T. G. Masaryk

Literatura využítá v abstraktu:

KÁDNER, Otakar. *Základy obecné pedagogiky I*. Praha: Unie, 1925.

Výběr ze seznamu literatury pro konferenční příspěvek:

Postavení žen – učitelek v dobách První republiky

¹ dnes bychom termín nahradili všeobecně-vzdělávacími předměty

BARTŮŇKOVÁ, B. Celibát učitelek. *Ženská rada*. 1928, **4**(9), 147–149.

Československý denník. 1932, **14**(170).

Eva: měsíčník pro vzdělání českých žen a dívek. 1916, **13**(9).

KELNER, Vít. Výměna názorův o vdaných učitelkách. *Český učitel: věstník Zemského ústředního spolku jednot učitelských v Čechách*. 1900, **3**(49–50), 899–902.

KÁDNER, Otakar. *Základy obecné pedagogiky I*. Praha: Unie, 1925.

LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena devatenáctého století*. Vydání druhé, v Karolinu první, přepracované. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3540-8.

PLAMÍNKOVÁ, Františka. *Občanská rovnoprávnost žen*. Praha: Stát. škol. knihosklad, 1920

PLAMÍNKOVÁ, Františka et al. *Masaryk a ženy: sborník k 80. narozeninám prvního presidenta Republiky Československé T.G. Masaryka, Díl I*. Praha: Ženská národní rada, 1930.

POKLUDOVÁ, Andrea. Emancipovaná a přesto nešťastná. Sebereflexe začínající učitelky z 20. století. In: ČÁDKOVÁ, Kateřina, Milena LENDEROVÁ a Jana STRÁNÍKOVÁ, ed. *Dějiny žen, aneb Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 363–373. ISBN 80-7194-920-5.

SKOŘEPA, Miloslav. Dvojí příjem v rodinách zaměstnanců. *Český učitel: věstník Zemského ústředního spolku jednot učitelských v Čechách*. 1933, **37**(7), 118–120.

Volná škola: pedagogická revue pro širší veřejnost. 1909–10, **5**(10).

Volná škola: pedagogická revue pro širší veřejnost. 1912–13, **8**(9).

Zákon č. 274/1919 Sb., jímž se upravují služební příjmy a výslužné učitelstvu na veřejných školách obecných a občanských (měšťanských).

Zákon č. 455/1919 Sb., kterým se zrušuje celibát literárních a industriálních učitelek na školách obecných a občanských (měšťanských) v republice Československé.

Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek československých. 1910, **38**(3).